

Máilmmi Teáhterbeaivvi sáhka 2018 – Eurohpá

Simon McBurney, Ovtastuvvn Gonagasriika

Neavttár, čáli, giehtačáli ja okta Théâtre de Complicité vuodđudeaddji

Kilomehterbeale geažes Cyrenaica rittus Davvi-Libyas lea stuorra baktehildu. 80 mehtera govdat ja 20 mehtera allat. Báikkálaš gillii dan namma lea Hauh Fteah. Rádiočitnaanalysa čájeha gaskkalduhtekeahkes ássama unnimustá 100 000 jagi. Gávdnon biergasiid lei seilon dáktefleita mii lea válmmaštuvvon 40 - 70 000 jagi áigi.

Gándan jerren áhčistan

“Sis lei musihkka?”

Son vástidii mojunjálmmiid.

“Dego buot olmmošservošiin.”

Son lei amerihkálaš ovdahistorjjádukti, vuosttas guhte rokkai Hauh Fteahs Cyrenaicas.

Mun lean movtta ja dát lea stuorra gudni munnje leat Eurohpá ovddasteaddji dán jagi Máilmmi teáhterbeaivvi.

Jagi 1963 mu ovddideaddji beakkán Arthur Miller logai, ahte nuklearasoadi uhki lea lossat máilmmis. “Go jerre čállit áiggis, goas diplomatiijas ja politiikas ledje oanehis ja heajos gieđat, ja dalle dáidaga hearkivuotta dárbbasuvvo váldit ovddasvástádusa fáhtet viidáseappot olmmošservoša.”

Drámá sátni bohtá greikkagielas “dran”, mii oaivvilda “dahkat” ... ja sátni teáhter bohtá greikalaš “theatronis”, mii dárkillet mearkkaša “oaidninbáikki”. Báiki gos mii geahččat, oazžut ja áddet. 2400 jagi áigi Polykleitos nuorat plánii stuorra teáhtera Epidaurusa. Čohkkánbáikkid ledje 14 000 olbmuid dán earenoamáš buorre akusttalaš olgobáikkis. Lávddi guovdu lean kámpa sáhtii gullat buot 14 000 čohkkánbáikái. Dego dábálaččat greikkalaš teáhteris, seammás neavttáriid geahčadettiin oainnat maiddái vássán áiggi duovdaga duogábealde. Dat ii dušše čohkken mángga báikki čoahkkái, muhto servodaga, teáhtera ja lunddolaš máilmmi muhto maiddái čohkkii buot áiggiid seammá sadjái. Go čájáhus bovtii dološ myhtaid dálá áigái, sáhttet geahččat lávddis mii livččii du buot ravddamus boahhtevuohta. Luondu.

Okta mearkkašahtti ilbman Shakespeare Globe ođđasithukseamis Londonis laktásii maiddái dasa, ahte maid don oainnat. Dát ilbman laktásii čuvгии. Sihke lávdi ja auditoria leat seammaláganat čuovgga dáfus. Neavttárat ja geahččit sáhttet oaidnit nubbi nuppiid. Álo. Juohke guvlui gosa geahčat leat olbmot. Okta čuovvumuš lei, ahte Hamlet ja Macbeth oktohállamat eai lean dušše priváhta smiehtadallamat, muhto almmolaš ságastallamat

Eallit áiggis goas lea váttis oaidnit čielgasit. Mis lea fikšuvdna min birra eanet goassige historjjás dahje ovdahistorjjás. Juohke “duohtaášši” sáhtta hástaluvtot, juohke máinnas sáhtta giddet min fuomášumi dego “duohtavuohtan”. Okta fikšuvdna eandalii lea min birra

oppa áigge. Dat mii figgá juohkit min. Duohtavuodas. Ja goappásge nuppis. Mii leat earáláganat. Olbmuid álbmogis. Nissoniid almmáiolbmuin. Olbmuid luonddus dáfus.

Seammás go eallit joavkku ja bieđganeami áiggi, eallit maiddá hirbmat stuorra johtima áiggis. Eanet go goassige historjjás, olbmot leat johtimin; dávjá báhtarit; vázzimin, vuodjain dárbbasettiin, fárremin; birra máilmmi. Ja dát lea easkka álgu. Vástáduš lea leamašan lahka rájáid. Hukset muvrraid. Jaskkodahttit. Sirret. Eallit tyránnaš máilmmis, gos berošmeahttunvuohka lea árvvus ja doaivva lea lágahis lásta. Ja oassi tyránnaš lea hálldašit guovllu ja áiggi. Áiggis váilu dálááigi. Dat sikte lagaš vássánaigái ja lagaš boahttevuhit. Mus ii leat duot. Mun oastán dán.

Go lean oastán dan, de dárbbášán duonges...dávira. Dološáigi lea jávkan. Boahttevuođas eai leat čuovvumušat.

Mánegasat oaivvildit, ahte teáhter ii dahje ii sáhte nuppástuhttit dán. Teáhter ii goittotge jávka gosage. Teáhter lea báiki, dajašin dan dorvobáikin. Doppe olbmot čoahkanit ja dahket gaskaboddasaš servodagaid. Dego dat leat álo dahkan. Buot teáhterat leat servodagaid sturrosaččat, 50 olbmot gitta 14 000 rádjai. Johtti karavánaš gitta goalmádassii dološ Atenas.

Go teáhter lea dušše dálááiggis, dat maiddá hástala dán duššadeaddji áigeáddejumi. Dálááigi lea álo teáhtera fáddán. Dan mearkkašupmi lea huksejuvvon loaidasteaddji ja geahččiid gaskavuhit. Ii dušše dáppe, muhto dál. Almmá loaidasteaddji dagu geahččit eai leat sáhtán jáhkkit. Almmá geahččiid jáhkkima čájáhus ii leat dievaslaš. Mii čaibmat oktanaga. Mii njuorrat. Mii šieđdaluvvat dahje heahkastuvvat jaskatvuodas. Dan dilálašvuodas drámá bokte gávdnat čiekŋalis duohtavuoda: dan maid mii jurddašat juohkimis, lea čanastat min juohkehačča áddejumiš, lea maiddá almmá rájáid. Dat ovttaštahtá min.

Min eai sáhte bissehit. Juohke eahkeda máhccat fas ođđasit. Juohke eahket neavttárat ja geahččit čoahkanit. Seammá drámá boahká fas fápmui. Go girječálli John Berger dadjá “Čiekŋalasaš teáhtera luonddus lea rituála máhccama dovdu”, mii lea álo leamašan addojuvvon dáidaga hápmi, mii, eallima čilgema bokte lea dat maid mii leat. Juohke sajis gos neavttárat ja geahččit dahket muitalusaid ii sáhte muitalit eará sajis, go stuorragávpogiid operadálui ja teáhteriin dahje báhtareaddjiid leairrain Davvi Libyas ja juohke sajis máilmmis. Leat álo čatnasat nubbi nubbái, servodatlaččat, dán ođđasitásaheamis.

Jus livččiimet Epidaurosas sáhtašeimmet geahččat mo mii juohkit dán stuorát duovdagis. Ahte mii leat álo oassi luonddus ja eat sáhte báhtarit dan go eat sáhte báhtarit dán planehtas. Go leat eatnanspáppas de sáhttit oaidnit mo várrage priváhta jearaldagat leat oaivvilduvvon midjiide buohkaide. Jus doallat gieđas Cyrenaica 40 000 jagi boares fleitta, áddet ahte vássánaiggi ja dálá áiggi ii sáhte sirret, ja tyránnaš ja álbmotjođiheaddit eai sáhte cuvket olmmošservodaga gollosa.